

บันทึก

เรื่อง ปัญหาเรื่องบ้านญาติทอดทอดในส่วนของภริยา

กรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหารได้แจ้งไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาโดยหนังสือที่ ๑๕๒๗ กม.๔/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๐๑ ความว่า กระทรวงการคลังได้ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับฐานะของภริยาเพื่อประโยชน์ในการจ่ายบ้านญาติทอดทอด รวม ๔ ราย

ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้มีอยู่ว่าพลตำรวจสมัคร แยม มากพิมาย ร.ต.ท.ยอด ชัยอินคำ และขุนนิเทศสุขกิจ ทั้ง ๓ คนนี้ต่างมีภริยาอยู่ก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ หลังจากได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ แล้ว บุคคลทั้ง ๓ นี้ต่างมีภริยาใหม่อีก โดยได้ทำการจดทะเบียนสมรสกัน สำหรับกรณีนายโชติ เตชะเสน นั้น มีภริยาอยู่ ๒ คน ซึ่งทั้งคู่ได้ทำการสมรสกับนายโชติฯ ก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ขณะนี้พลตำรวจสมัคร แยม มากพิมาย ร.ต.ท.ยอด ชัยอินคำ ขุนนิเทศสุขกิจ และนายโชติ เตชะเสน ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว

ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยก็คือ ในกรณีที่ผู้ตายมีภริยาหลายคน และภริยาแต่ละคนต่างมีฐานะเป็นภริยาโดยชอบของผู้ตาย กระทรวงการคลังจะควรจ่ายบ้านญาติทอดทอดในส่วนของภริยาให้แก่ภริยาคนใด หรือจะจ่ายให้แก่ภริยาทุกคน และถ้าจะจ่ายให้แก่ภริยาโดยชอบของผู้ตายทุกคนแล้ว จะแบ่งส่วนกันอย่างไร ภริยาของผู้ตายจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความตกลงแบ่งส่วนในบ้านญาติทอดทอดระหว่างกันเองโดยจะให้ผลให้กระทรวงการคลังต้องจ่ายบ้านญาติทอดทอดให้แก่ภริยาของผู้ตายเหล่านั้นตามส่วนที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองพิเศษ) ได้ตรวจพิจารณาเรื่องนี้แล้วมีความเห็นว่า

๑. ในเบื้องต้นจะต้องพิจารณาถึงฐานะของภริยาที่ได้ทำการสมรสกับผู้ตายภายหลังประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ และได้ทำการจดทะเบียนสมรสเสียก่อนว่า จะมีฐานะเป็นภริยาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ในเมื่อผู้ตายได้มีภริยาอยู่แล้วก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ซึ่งในเรื่องนี้มาตรา ๑๔๘๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติว่า บุคคลใดจะอ้างว่าการสมรสที่ได้ทำการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายนั้นเป็นโมฆะหรือโมฆียะไม่ได้ นอกจากศาลจะพิพากษาว่าเป็นเช่นนั้น ซึ่งหมายความว่าตราบิตที่ศาลยังมิได้พิพากษาถึงที่สุดว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะหรือโมฆียะ ก็ต้องถือว่าคู่สมรสนั้นยังเป็นสามีภริยากันโดยถูกต้องตามกฎหมายอยู่ และเรื่องนี้คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายครุภัณฑ์) ก็ได้ให้ความเห็นไว้ว่า แม้การสมรสได้กระทำไปผิดบทบัญญัติมาตรา

๑๔๔๕ (๓) เพราะชายหรือหญิงเป็นคู่สมรสของบุคคลอื่นอยู่ อันจะต้องถือว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะก็ตาม แต่บุคคลอื่นใดย่อมไม่อยู่ในฐานะที่อาจจะวินิจฉัยรับฟังเสียเองเพื่อที่จะอ้างว่าการสมรสเป็นโมฆะ ทั้งนี้เพราะเกี่ยวกับฐานะของบุคคลในกฎหมาย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของบุคคลนั้นและบุคคลภายนอกได้มากมาย กับทั้งจะเป็นผลลบล้างหรือทำให้เสียไปซึ่งข้อความที่ได้จัดแจ้งไว้ในทะเบียนสมรสอันเป็นเอกสารมหาชนซึ่งจัดไว้เป็นหลักฐานให้คนทั้งหลายเชื่อถือตามนั้นอีกด้วย ฉะนั้นก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการสมรสที่ได้จดทะเบียนนั้นเป็นโมฆะ หญิงนั้นย่อมเป็นภริยาชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายอยู่จึงมีสิทธิทั้งหลายบรรดาที่ภริยาจะพึงมีตามกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนั้นปัญหาที่มีอยู่ว่า กระทรวงการคลังจะควรจ่ายบำนาญตกทอดในส่วนของภริยาให้แก่ภริยาคนแรกหรือให้แก่ภริยาที่ได้ทำการสมรสโดยจดทะเบียน เรื่องนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้แต่อย่างใด ฉะนั้นจึงต้องเข้าใจว่าทั้งภริยาคนแรกและภริยาคนที่ ๒ ต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการรับบำนาญตกทอดในส่วนของภริยา เพราะทั้งสองต่างมีฐานะเป็นภริยาของผู้ตายด้วยกัน กระทรวงการคลังควรจ่ายบำนาญตกทอดในส่วนของภริยาให้แก่ทั้งภริยาคนแรกและภริยาคนที่ได้มีหลักฐานมาแสดงให้เป็นที่พอใจว่าได้ทำการสมรสกับผู้ตายโดยได้มีการจดทะเบียน

๒. ปัญหาข้อต่อไปก็คือว่า เมื่อจ่ายบำนาญตกทอดในส่วนของภริยาให้แก่ภริยาของผู้ตายทุกคนแล้ว จะแบ่งส่วนกันอย่างไร เรื่องนี้เห็นว่าโดยที่ภริยาเหล่านั้นต่างมีฐานะเป็นภริยาของผู้ตาย จึงชอบที่จะได้รับประโยชน์จากบำนาญตกทอดเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน คือ ภริยาทุกคนควรได้รับส่วนแบ่งจากบำนาญตกทอดในส่วนของภริยาเป็นจำนวนคนละเท่า ๆ กัน โดยกระทรวงการคลังเป็นผู้จัดแบ่งให้เสียเลย ว่า ภริยาแต่ละคนต่างก็มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในบำนาญตกทอดในส่วนของภริยาคนละเท่าไร ซึ่งภริยาแต่ละคนต่างก็มีสิทธิได้รับจนตลอดชีวิตหรือจนกว่าจะได้ทำการสมรสใหม่ตามมาตรา ๔๕ (๒) แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ และเมื่อภริยาคนใดหมดสิทธิได้รับแล้ว บำนาญตกทอดในส่วนที่ภริยาคนนั้นเคยได้รับอยู่ ก็เป็นอันพับไป ภริยาคนที่ยังมีสิทธิได้รับบำนาญอยู่ก็จะมีสิทธิได้รับเพียงเท่าจำนวนที่ตนเคยรับอยู่เท่านั้น แต่ถ้าภริยาคนแรกของผู้ตายซึ่งได้สมรสกันก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ได้ร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการจดทะเบียนสมรสครั้งหลังนี้เสีย และศาลได้พิพากษาว่าการสมรสครั้งหลังนี้เป็นโมฆะ อันมีผลทำให้ภริยาคนหลังนี้หมดฐานะการเป็นภริยาของผู้ตายลงนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ต่อไปภริยาคนแรกก็ย่อมเป็นผู้มีฐานะเป็นภริยาชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายแต่ผู้เดียว และมีสิทธิได้รับบำนาญตกทอดในส่วนของภริยาแต่เพียงผู้เดียวเต็มจำนวน

๓. ในกรณีที่ภริยาของผู้ตายทำสัญญาพราณีประนอมยอมความตกลงกันในเรื่องที่ว่าใครก็จะเป็นผู้รับบำนาญตกทอดในส่วนของภริยา สัญญาพราณีประนอมยอมความนั้นย่อมบังคับได้แต่เฉพาะคู่สัญญานั้นเท่านั้น จะให้มีผลผูกพันกระทรวงการคลังซึ่งเป็นบุคคลภายนอกสัญญาให้ต้องจ่ายบำนาญตกทอดให้แก่ภริยาคนหนึ่งคนใดแต่ผู้เดียว หรือให้ภริยาคนหนึ่งได้รับส่วนแบ่งในบำนาญตกทอดนั้นมากหรือน้อยกว่าภริยาอีกคนหนึ่งตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาพราณีประนอมยอมความหาได้ไม่

๔. สำหรับกรณีนายโชติ เตชะเสน ซึ่งมีภริยาอยู่ ๒ คนก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ นั้น ต้องถือว่าเป็นภริยาชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายทั้ง ๒ คน และการแบ่งส่วนบำนาญตกทอดในส่วนของภริยาก็ควรเป็นไปในทำนองเดียวกัน

(ลงชื่อ) เสกล บุญยัษฐิติ

(นายเสกล บุญยัษฐิติ)

รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

ลงชื่อแทนเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มิถุนายน ๒๕๐๑